

معاونت آموزش و کارآفرینی

سلسله نشست های علمی آینده مشاغل و مشاغل آینده
موضوع نشست : اقتصاد گیاهان دارویی؛ وضعیت فعلی؛
جهت گیری آینده

سخنران: محسن پویان

زمان: سه شنبه مورخ ۲۲ شهریور
ساعت ۱۰ الی ۱۱

❖ **مؤلف ۳۸ جلد کتاب در زمینه گیاهان دارویی**

❖ **بیش از ۵۰ مقاله بین المللی و داخلی**

❖ **کشف گیاهی جدید و معرفی جهانی آن به نام *Phelipanche pouyanii***

❖ **مدیر مجتمع تحقیقات گیاهان دارویی جهاددانشگاهی خراسان جنوبی**

❖ **رییس کانون ملی دانش، صنعت و بازار زرشک و عناب**

گیاهان مورد استفاده در طب سنتی ایران:

۱- خام

۲- فرآوری شده

گیاهان مورد استفاده در صنایع غذایی:

- خوراکی
- عطر و طعم دهنده
- نگهدارنده
- رنگ های غذایی
- آشامیدنی ها
- افزودنی ها (حجم دهنده-تغلیظ کننده و لعاب دهنده)
- روغن

سطح زیر کشت گیاهان دارویی در چند منطقه:

۱- خراسان جنوبی ۱۳۰۰۰ هکتار

۲- فارس ۱۱۵۰۰ هکتار

۳- لرستان ۱۰۴۰۰ هکتار

۴- مازندران ۷۵۰۰ هکتار

پژوهش در زمینه فیتوتراپی (علم بررسی و شناسایی ترکیبات موجود در اندام های گیاهی برای تولید دارو و کاربرد آن در دارو درمانی) لازم و ضروری و معقول است.

به شرط آن که پروسه اقتصادی آن پیش بینی شود یعنی برند ملی، بازار ملی، بازار منطقه ای، بازار جهانی و بازاریابی از جنس روز برای آن پیش بینی شود.

به طور مثال کاج:

از کاج صمغ راتیناج استخراج می شود که از آن داروهایی برای جراحات سینه، تنگی نفس، جلوگیری از سنگ کلیه، دفع خلط سینه، جذب فضولات بینی، تسکین درد سیاتیک، دردهای عصبی، تسکین درد عضلات بین دنده ای، تسکین درد روماتیسم، التیام زخم روده و معده، پیش گیری از پوکی استخوان و درمان پروستات ساخته می شود.

**داشت ۶۰ تن انگوزه تنها در بخشی از نواحی شرقی ایران (خراسان جنوبی) با ارزش حدود ۸۰ میلیارد
یال صادرات فله ای به هند و پاکستان و اروپا در صورت فرآوری می تواند حدود ۴۵۰ میلیارد
یال در آمد ایجاد شود.**

آسمان فرصت پرواز بلند است

ولی قصه این است چه اندازه کبوتر باشی

بیش از ۱۰۰۰۰ نوع ترکیب ثانویه از گیاهان عالی جداسازی شده:

سوال؟!؟!!

تا چه اندازه بهره اقتصادی از فرآوری آن کسب کرده ایم؟!؟!!

بر اساس گزارش WHO (World Health Organization) در حال حاضر حدود ۴ میلیارد نفر از مردم دنیا یعنی بالغ بر ۸۰ درصد جمعیت دنیا از گیاهان دارویی استفاده می کنند.

طب اکولوژیک (Ecological medicine) یا پزشکی اکولوژیک فلسفه ای جدید است که در آن کلیه روش های پیشگیری، مراقبت های بهداشتی و درمانی کاملاً طبیعی و ارگانیک مورد توجه است.

در این روش درمانی حفاظت، سلامت و بهداشت محیط زیست از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است.

در این شیوه درمانی استفاده از داروهای سنتزی شیمیایی، زباله های طبی، مواد آلاینده و مخرب محیط زیست منع شده است.

این شیوه درمانی بر اصول زیر متکی است:

۱- غذا درمانی Food therapi

۲- تولید و استفاده از غذاهای ارگانیک و طبیعی زراعی و دامی

۳- رعایت اصول اکولوژیک مزارع

اتنوبوتانی

Ethenobotany

برای اولین بار توسط گیاه شناس آمریکایی جان ویلیام هارش برگر John Wiliam Harshberger بنیان گذاری شده است.

اتنوبوتانی براساس مطالعه روش های جمع آوری، فرآوری، نحوه مصرف سنتی، علل مصرف، میزان اثربخشی گیاهان بومی یا غیر بومی بر درمان انسان در جوامع سنتی که ریشه در تمدن هر منطقه دارد، تعریف می شود.

در این فلسفه بر روابط بین گیاهان و فرهنگ مردم توجه خاصی مبذول شده است.

اتنوبوتانی ریشه عمیقی در تمدن ایران زمین قبل و بعد از اسلام دارد. استفاده از گیاهان دارویی

در ایران ۷۰۰۰ سال قبل از میلاد قدمت دارد.

تریتا Thrita اولین پزشک آریایی زمان زرتشت می باشد. از دیگر پزشکان آن ایام یمما Yema

(جمشید) و تئا(فریدون) و ترا تا اونا می باشند. انار، هوم و اسپند از گیاهان مقدس آیین زرتشت

می باشد.

فرشتگان آیین زرتشت به نام گیاهان بوده اند مانند زعفران و نسترن، در باغ گیاه شناسی بابل در بین النهرین ۶۴ گونه گیاه دارویی کاشته و مورد استفاده بوده است.

در تاریخ بعد از اسلام، اولین فارماکوپه گیاهی دنیا در قرن ۱۱ میلادی توسط دانشمند مشهور ایرانی ابوریحان بیرونی نوشته شده است که دو دانشمند مسلمان دیگر به نام های ابن بیتر و ابن ظهر نیز در تدوین فارماکوپه گام های مؤثری برداشته اند.

در اینجا یاد دانشمندانی چون ابن سینا، موفق الدین ابومنصور علی الهروی، سید اسماعیل جرجانی، حکیم محمد اعظم، ابوالقاسم خلف بن عباس زهراوی، محمد مؤمن حسینی و خاندان بختیشوع که در زمینه های علمی گیاهان دارویی گنجینه هایی را برای ما به ارث گذاشته اند، به نیکی یاد می کنیم.

تاریخ پرفراز و نشیب گیاه شناسی دنیا در ذهن خود نقطه اوجی به نام ایران را ثبت نموده است. بر قله های این اوج معجزات بالینی گیاه درمانی ابوعلی سینا، رازی، حیان و هزاران بزرگ مرد تاریخ علم و زنانی چون ستاره، گیاه شناسی که او نیز مادر ابوعلی سینا است و جای بسی افتخار که انجمن گیاه شناسی دنیا گیاهی را برای بزرگداشت این زن نامدار نامگذاری نموده است و بسی تأسف که من او را نمی شناسم و تو نیز هم چنین و حالا به این مسیر پر نشیب نگاه می کنم که به شما آینده سازان بگویم که در راستای علم گیاه شناسی کجا بودیم و حالا کجا هستیم و راستای هدف ما به کدام سمت و سو است و از این فکر هم بیم دارم و هم امید و این بیم و امید را شما در ذهن خود تجزیه و تحلیل می کنید.

در ۲۶۰۰ سال پیش کورش باغ گیاه شناسی را بنا کرد که ۶۰ گونه گیاه دارویی در آن کشت شده بود و گیاهانی چون پرتقال، لیمو و نعناع و ... توسط زنان ایرانی در ۳۰۰۰ سال قبل از میلاد اهلی شدند و... (کتاب سرزمین جاوید، جلد اول).

چه بودیم ذهن ما را شیرین می کند و چه هستیم می تواند کام ما را شیرین کند.

در ایران ۷۵۰۰ گونه گیاه شناسایی شده که این معادل ۲ تا ۳ برابر کل گونه ها در قاره اروپا است.

در سال ۸۹ مهمترین کشورهایی که گیاهان دارویی به آن صادر شده به ترتیب ایتالیا، تایوان، امارات متحده عربی، پاکستان و آلمان بوده است.

تایوان از گیاه کما یک داروی ضد ویروس آنفلوانزای خوکی ساخت که فروش چشمگیری در شیوع این بیماری داشت.

حجم تجارت گیاهان دارویی جهان تا سال ۲۰۵۰ بالغ بر ۵ تریلیون دلار خواهد بود.

تجارت گیاهان دارویی سالانه در اروپا ۱۲۰ میلیارد دلار ارزش آوری دارد که سهم ایران از این تجارت ۵ میلیون دلار است.

اروپا ۶۵ درصد از بازار ۳ میلیون دلاری سنبل الطیب را به خود اختصاص داده است که پس از فرآوری هر ۵ میلی لیتر آن ۳۲ دلار فروش رفته است.

کشور چین ۵۶ درصد گیاهان دارویی مورد مصرف دنیا را تولید می کند.

۷۰ درصد مردم کانادا از گیاهان دارویی بهره می گیرند.

سوئیس ۲۲۸۰ تن گیاه دارویی آکالوئید دار به مبلغ ۵۸ میلیون فرانک خریده که بعد از فرآوری

به ارزش ۴۸۶ میلیون فرانک صادر کرده است (۳/۸ برابر).

آمریکا اکنون سطحی معادل ۷۰۰۰ هکتار زیر کشت نعناع دارد و آلمان ۱۴۰۰ هکتار به کاشت

گیاهان دارویی اختصاص داده و با همه اینها سالانه ۳۵۰۰ تن اسانس نعناع کمبود بازار آمریکا است.

❖ حجم داد و ستد گیاهان دارویی سالانه ۷۰ بلیون دلار است.

(سهم ایران از این مبلغ چقدر است؟!)

❖ مهم ترین صادرکننده گیاهان دارویی آسیا کشورهای چین، هند، ترکیه و تایلند هستند، بازار در

دست چین و هند است.

❖ چین ۲۲۰ نوع گیاه دارویی را در ۴۰۰ هزار هکتار کشت نموده، ۸۳۰ کارخانه فرآوری و بیش

از ۲۰۰۰ نوع داروی گیاهی تولید می کند.

❖ صادرات فلفل سیاه هند ۴۵۰۰۰ تن در سال است.

❖ در هند از ۱۲۰۰۰ هکتار زیر کشت هل ۴۵۰۰۰ تن هل صادر کرده است.

❖ در هند ۱۴۰ هزار تن زنجبیل تولید شده که معادل ۷۰ درصد تولید جهانی است.

❖ در اروپا هر سال ۹۰۰۰ فرآورده گیاهی فرموله و عرضه می گردد.

❖ در ایران ۲۲۰ قلم داروی گیاهی مورد تایید وزارت بهداشت و درمان وجود دارد که بیشتر آنها

تحت پوشش بیمه قرار ندارند و فاقد ارز حمایتی می باشند.

زعفران

- *رنگ چهره را باز می کند.
- *خماری را برطرف می کند.
- *اکسیژن خون را افزایش می دهد.
- *گرفتگی عصبی و روانی را برطرف می کند.
- *ضد درد است.
- *مقوی و محافظ اعصاب است.
- *قوای مغزی را تقویت می کند.
- *مسکن است.
- *فرح آور است.

- *برای تشنج و بیماری هیستری مفیدی است.
- *از مرگ سلول های عصبی جلوگیری میکند.
- *از آلزایمر و نقصان حافظه جلوگیری می کند.
- *ضد افسردگی است.

*می تواند جانشین داروهای ضد افسردگی ایمی پرامین شود.
مقدار مصرف روزانه ۵/۰ تا ۱ گرم به تناسب وزن بدن است.

گل راعی (هوفاریقون، هزار چشم)

- *از افسردگی جلوگیری می کند.
- *خستگی عصبی را برطرف می کند.
- *برای رفع مشکلات عصبی مفید است.
- *درد میگرن را تسکین می دهد.
- *ترس و دلهره را برطرف می کند.
- *اضطراب پنهان را برطرف می کند.
- *شادی آور است.

سنبل الطیب

- * آرام بخش عصبی است.
- * ناراحتی های عصبی را برطرف می کند.
- * حملات صرع را کاهش می دهد.
- * دلهره، نگرانی و تشویش را برطرف می کند.
- * نا آرامی عصبی را برطرف می کند.
- * برای رفع خستگی ناشی از کارهای فکری مفید است.

گل ساعتی

- * به خواب آرامش می دهد.
- * لرزش اندام ها در سالخوردگان را می کاهد.
- * کم خوابی عصبی را برطرف می کند.
- * بی قراری را درمان می کند.
- * دردها با منشأ عصبی را کاهش می دهد.
- * در درمان افسردگی مفید است.
- * ضعف اعصاب را برطرف می کند.
- * سرگیجه را درمان می کند.
- * حساسیت بدن را کم می کند.

اسطوخودوس اصلی

- * با کاهش فعالیت عصبی باعث آرامش می شود.
- * اضطراب را رفع می کند.
- * بی خوابی را برطرف می کند.
- * مشکلات گوارشی معده عصبی را برطرف می کند.
- * خواب آرام و بی دغدغه را باعث می شود.
- * سرگیجه و ضعف عمومی بدن را برطرف می کند.
- * استرس و تنش های روزانه را کم می کند.
- * ضد تشنج است.

بادرنجبویه

- *استرس را برطرف می کند.
- *در گرفتگی عضلات کاربرد دارد.
- *عصبانیت را برطرف می کند.
- *تپش قلب ناشی از مشکلات عصبی را درمان می کند.
- *کار سیستم عصبی را تنظیم می کند(با تأثیر بر گیرنده های گابا)
- *دردهای میگرنی را کم می کند.
- *بی خوابی را درمان می کند.
- *کیفیت خواب را افزایش می دهد.

بیدمشک

- * همراه با عسل آرام بخش اعصاب است.
- * دستگاه عصبی را تقویت می کند.
- * خستگی را برطرف می کند.
- * قلب را تقویت می کند.
- * اعصاب صورت را تسکین می دهد.
- * بی خوابی را ترمیم می کند.
- * سردرد را سکین می دهد.

بهار نارنج

- *ضد هیجانات عصبی است.
- *سردرد را کاهش می دهد.
- *تشنج را کنترل می کند.
- *کم خوابی و بی خوابی را درمان می کند.
- *فشارهای عصبی را برطرف می کند.
- *ناراحتی های هیجانی و عاطفه ای را برطرف می کند.
- *قولنج های عصبی را برطرف می کند.
- *ضعف عصبی را برطرف می کند.

ورون (به لیمو)

- *تسکین دهنده اعصاب است.
- *برای تسکین میگرن مفید است.
- *برای درمان دردهای عصبی مفید است.
- *برای رفع سرگیجه مفید است.
- *بی خوابی را درمان می کند.
- *حافظه را تقویت می کند.
- *در عطر درمانی کاربرد دارد.

شقایق

- * آرام بخش است.
- * دردها را تسکین می دهد.
- * ضد دلهره است.
- * بی خوابی را برطرف می کند.

گل گاوزبان

- * آرام کننده اعصاب است.
- * نشاط آور است.
- * مقوی روح و اعضای رئیسه بدن است.
- * برای جلوگیری از مالمیخولیا و جنون مفید است.
- * باعث تقویت حواس می شود.
- * دلهره و وحشت را از بین می برد.
- * غم و غصه را کم می کند.
- * برای کسانی که با خود حرف می زنند مفید است.

بابونه

- * برای رفع شوک های عصبی مفید است.
- * ضد استرس است.
- * ضد التهاب است.
- * ضد درد است.
- * آرام بخش اعصاب است.
- * سیستم ایمنی بدن را تقویت می کند.
- * کمر درد را تسکین می دهد.
- * توانایی استفاده از حافظه را زیاد می کند.
- * مغز اعصاب را تقویت می کند.
- * ضد اضطراب است.
- * بی قراری عصبی را درمان می کند.
- * سرگیجه را برطرف می کند.
- * برای درمان تشنج عصبی مفید است.

گل بامیه

- *حجم خون را افزایش می دهد.
- *اکسیژن رسانی به سلول ها را افزایش می دهد.
- *برای رفع درد مفید است.
- *آرام بخش است.

سی

- * آرام بخش عصبی است.
- * برای بیماری مالیخولیا مفید است.
- * ناراحتی های عصبی را برطرف می کند.
- * برای درمان سردرد مفید است.
- * برای درمان کابوس اثربخش است.
- * لقوه ر درمان می کند.
- * تشنج را برطرف می کند.
- * در درمان وسواس مفید است.

بومادران

- *ضد التهاب است.
- *بیماری عصبی را کنترل می کند.
- *ضد هیستری است.
- *بی خوابی را برطرف می کند.
- *حالت گرفتگی را برطرف می کند.

رازیانه

*مسکن و ضد درد است.

*آرام بخش است.

*متابولیسم بدن را تنظیم می کند.

*دلهره را برطرف می کند.

